

Prof. Dr. Ramazan ÇAĞLAYAN

İDÂRE HUKÛKU
DERSLERİ

“Temel Bilgiler”

Prof. Dr. Ramazan ÇAĞLAYAN

İDÂRE HUKÛKU DERSLERİ

“Temel Bilgiler”

Güncellenmiş

8. BASKI

ADALET YAYINEVİ
Ankara - 2023

ADALET BASIM YAYIM DAĞITIM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

İdâre Hukûku Dersleri “Temel Bilgiler”

Ramazan Çağlayan

Hukuk Yayınları Dizisi – 2001

Sekizinci Baskı : Eylül, 2023

ISBN : 978 – 605 – 264 – 397 – 6

ADALET YAYINEVİ

Merkez

Strazburg Caddesi No: 10/B Sıhhiye-Ankara

Tel : (0312) 231 17 00

Fax : (0312) 231 17 10

Dağıtım

Strazburg Caddesi No: 17/B Sıhhiye-Ankara

 : adalet.com.tr - adaletyayinevi.com

 : adalety@adaletyayinevi.com

İstanbul Şube

Mustafa Kemal Caddesi No: 60/C

(Anadolu Adliyesi Karşısı) Kartal-İstanbul

Tel : (0216) 305 72 81

Bursa Şube

Bursa Adliye Sarayı Zemin Kat Bursa

 : facebook.com/adaletyayinevi

 : twitter.com/adaletyayinevi

Sayfa Tasarımı:

Bilgin Teren

Kapak Tasarımı:

Yasin Özbudak

Baskı:

Dedemat Ambalaj Matbaacılık San. ve Dış Tic.Ltd.Şti.

Fıdanlık Mah. Mithatpaşa Cd. 31/12 Çankaya/Ankara

Sertifika No: 70086

ÖNSÖZ

Elinizdeki bu eser, Hukuk Fakülteleri öğrencileri için kaleme alınmış olan “İdâre Hukûku Dersleri” isimli kapsamlı eserin özetlenmiş hâlidir.

Bu özet eserin kaleme alınmasında birkaç amaç güdülmüştür: Birincisi, hukuk fakültesi öğrencilerine ana hatları ile konuyu vererek derse yardımcı olma işlevi görmesidir.

İkincisi, hukuk fakültesi dışındaki fakültelerde, meslek yüksekokullarında okutulacak idâre hukûku ders kitabı ihtiyâcına cevap vermek. Üçüncüsü de meslek sınavlarına hazırlananlara yardımcı olmak.

Bilindiği üzere toplum hayâtı hızla değişmekte ve yeni ihtiyaçlar ortaya çıkmaktadır. Bu değişim ve ihtiyaçlar mevzuatta değişikliklerin yapılmasını gerekli kılmaktadır. Bundan idâre hukûkuna ilişkin mevzuat da nasibini almaktadır. Önceki baskıdan bu baskıya kadar geçen zaman diliminde gerçekleşen mevzuat değişikliklerini işlemeye çalıştık.

Faydalı olması dileğiyle.

Ramazan ÇAĞLAYAN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
İÇİNDEKİLER	7
KISALTMALAR	23

BİRİNCİ BÖLÜM

İDÂRE HUKÛKUNUN

GENEL KAVRAMLARI VE İLKELERİ

I. İDÂRE HUKÛKUNUN GENEL KAVRAMLARI	25
A. İDÂRE KAVRAMI	25
1. Kelime ve Kavram Olarak İdâre	25
2. Kamu İdâresi - Özel İdâre Ayrımı	26
3. İdârenin Diğer Devlet Organlarından Ayrımı	27
a. Organik Anlamda İdâre	27
b. İşlevsel Anlamda İdâre	28
B. İDÂRE HUKÛKUNUN TANIMI, DOĞUŞU VE ÖZELLİKLERİ	32
1. İdâre Hukûkunun Tanımı ve İdâre Hukûku Sistemleri	32
a. İdâre Hukûkunun Tanımı	32
b. İdâre Hukûku Sistemleri	33
2. İdâre Hukûkunun Doğuşu ve Gelişimi	33
a. Fransa'da İdâre Hukûkunun Doğuşu	34
b. Türkiye'de İdâre Hukûkunun Gelişimi	36
3. İdâre Hukûkunun Özellikleri	38
C. İDÂRE HUKÛKUNUN KAYNAKLARI	41
1. Asıl Kaynaklar	41
a. Yazılı Kaynaklar	41
b. Yazılı Olmayan Kaynaklar	43
2. Yardımcı Kaynaklar	44

D.	İDÂRE HUKÛKUNUN UYGULAMA ALANI	44
1.	Kamu Gücü Kıtası	45
2.	Kamu Hizmeti Kıtası.....	46
3.	İdarî İşlev Kıtası.....	47
II.	İDÂRE HUKÛKUNU ETKİLEYEN ANAYASAL İLKELE	48
A.	HUKUK DEVLETİ İLKESİ.....	48
1.	Hukuk Devleti İlkesinin Anlamı ve Özellikleri	48
2.	Hukuk Devleti-İdâre Hukûku İlişkisi.....	51
B.	SOSYAL DEVLET İLKESİ	52
1.	Sosyal Devlet İlkesinin Anlamı ve Özellikleri	52
2.	Sosyal Devlet-İdâre Hukûku İlişkisi	54
C.	EŞİTLİK İLKESİ	54
1.	Eşitlik İlkesinin Anlamı ve Özellikleri	54
2.	Eşitlik İlkesi-İdâre Hukûku İlişkisi	55
D.	İDÂRENİN KÂNÛNÎLİĞİ İLKESİ	55
E.	MERKEZDEN YÖNETİM-YERİNDEN YÖNETİM İLKESİ	56
1.	Merkezden Yönetim	57
a.	Merkezden Yönetimin Özellikleri	57
b.	Merkezden Yönetimin Yararları ve Sakıncaları	58
c.	Yetki Genişliği İlkesi	59
2.	Yerinden Yönetim.....	60
a.	Yerinden Yönetimin Özellikleri	61
b.	Yerinden Yönetimin Yararları ve Sakıncaları.....	62
F.	İDÂRENİN BÜTÜNLÜĞÜ İLKESİ	63
1.	Hiyerarşi.....	63
a.	Hiyerarşinin Özellikleri.....	64
b.	Hiyerarşi Yetkisinin Kapsamı.....	64
2.	İdarî Vesâyet	66
a.	İdarî Vesâyet Denetiminin Anlamı ve Amacı	66
b.	İdarî Vesâyetin Özellikleri	68
c.	İdarî Vesâyet Yetkisinin Kapsamı	68

III. KİŞİ KAVRAMI VE KAMU TÜZEL KİŞİLİĞİ	70
A. KİŞİ KAVRAMI VE TÜRLERİ	70
1. Kişi Kavramı	72
2. Kişi Türleri	72
B. KAMU TÜZEL KİŞİLERİ	73
1. Anayasada Düzenlenen Kamu Tüzel Kişileri.....	74
a. Devlet Tüzel Kişiliği.....	74
b. Anayasada Düzenlenen Diğer Kamu Tüzel Kişileri.....	74
2. Kânunla Düzenlenen Kamu Tüzel Kişileri.....	75
3. İdarî Kararla Kurulan Kamu Tüzel Kişileri.....	76
4. Kânunla Nitelendirilmeyen Kurumlar	77
5. Kamu Tüzel Kişiliği Niteliğine Bağlanan Sonuçlar	78

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK İDÂRE TEŞKİLÂTININ GENEL GÖRÜNÜMÜ

I. MERKEZDEN YÖNETİM	82
A. MERKEZ (BAŞKENT) TEŞKİLÂTI	82
1. Cumhurbaşkanlığı	82
a. Yürütme ve İdâreye İlişkin Görev ve Yetkileri	83
b. Cumhurbaşkanının Sorumluluğu	85
c. Cumhurbaşkanlığı Teşkilâtı	87
2. Bakanlıklar ve Bakanlar	89
a. Bakanlıklar ve Bakanların Mevcut Durumları	89
b. Bakanların Görevleri	92
c. Bakanlık Teşkilâtı	93
3. Merkeze Yardımcı Kuruluşlar	94
a. Danıştay	94
b. Sayıştay	94
c. Millî Güvenlik Kurulu	95
d. Ekonomik ve Sosyal Konsey	96

B. MERKEZİN TAŞRA TEŞKİLÂTI.....	96
1. İl İdâresi	97
a. Vâli	98
b. Bakanlıkların İl Teşkilâtları	100
c. İl İdâre Kurulu.....	100
2. İlçe İdâresi	101
a. Kaymakam	101
b. Bakanlıkların İlçe Teşkilâtları	103
c. İlçe İdâre Kurulu	103
3. Bölge İdâreleri	104
II. YERİNDEN YÖNETİM.....	104
A. YER BAKIMINDAN YERİNDEN YÖNETİM İDÂRELERİ	105
1. İL ÖZEL İDÂRESİ	106
a. İl Özel İdâresinin Görev ve Yetkileri	107
aa. İl Özel İdâresinin Görevleri	107
bb. İl Özel İdâresinin Yetkileri	108
b. İl Özel İdâresinin Organları	109
aa. İl Genel Meclisi.....	109
bb. İl Encümeni	114
cc. Yürütme Organı: Vâli.....	116
c. Diğer Hususlar	117
aa. Görevden Uzaklaştırma.....	117
bb. Komisyonlar	117
cc. İl Özel İdâresi Teşkilâtı	117
dd. Denetim	118
ee. Bütçe, Kesinhesap ve Borçlanma	118
ff. Diğer Kuruluşlarla İlişkiler	119
2. BELEDİYE İDÂRESİ	119
a. Kuruluş, Görevler ve Yetkiler	120
aa. Belediyelerin Kurulacağı Yerler.....	120
bb. Belediyenin Görevleri.....	121
cc. Belediyenin Yetkileri.....	122

b.	Belediyenin Organları	123
aa.	Belediye Meclisi	123
bb.	Belediye Encümeni	129
cc.	Belediye Başkanı	130
c.	Diğer Hususlar	132
aa.	Görevden Uzaklaştırma	132
bb.	Komisyonlar	133
cc.	Stratejik Plân ve Performans Plânı	133
dd.	Belediye Teşkilâtı	133
ee.	Belediyenin Denetimi	134
ff.	Bütçe, Kesinhesap ve Borçlanma	134
3.	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ	135
a.	Büyükşehir Belediyesinin Kuruluşu	136
b.	Büyükşehir Belediyesinin Görevleri	137
c.	Büyükşehir Belediyesinin Organları	140
aa.	Büyükşehir Belediye Meclisi	140
bb.	Büyükşehir Belediye Encümeni	142
cc.	Büyükşehir Belediye Başkanı	142
d.	Diğer Hususlar	143
aa.	İhtisas Komisyonları	143
bb.	Büyükşehir Belediye Teşkilâtı	143
4.	KÖY İDÂRESİ	144
a.	Tanım, Kurulması ve Kaldırılması	144
b.	Köy İdâresinin Görev ve Yetkileri	145
c.	Köy İdâresinin Organları	146
aa.	Köy Derneği	147
bb.	Köy İhtiyar Meclisi	147
cc.	Muhtar	148
d.	Görevden Alınma	148
e.	Köy Personeli	149
f.	Köy Bütçesi	150

5. MAHALLE İDÂRESİ VE MAHALLÎ İDÂRE BİRLİKLERİ	150
a. Mahalle İdâresi	150
b. Mahallî İdâre Birlikleri	151
B. HİZMET BAKIMINDAN YERİNDEN YÖNETİM İDÂRELERİ (KAMU KURUMLARI)	152
1. Ortak Özellikleri	153
2. Çeşitleri	154
C. KAMU KURUMU NİTELİĞİNDE MESLEK KURULUŞLARI	155
1. Meslek Kuruluşu Tanımı	155
2. Anayasada Öngörülen İlkeler ve Ortak Özellikler	156
3. Meslek Kuruluşlarının Görevleri	156
D. DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR	157
1. Tanımı ve Ortaya Çıkış Sebepleri.....	157
2. Ortak Özellikleri	157
3. İdarî Teşkilât İçindeki Yeri.....	159
E. CUMHURBAŞKANLIĞI OFİSLERİ	160

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İDÂRENİN GÖREVLERİ
(KAMU HİZMETİ-KOLLUK)

I. KAMU HİZMETİ	163
A. KAMU HİZMETİ KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ	163
1. Kamu Hizmeti Kavramı	163
2. Kamu Hizmetine Hâkim Olan İlkeler	165
a. Devamlılık.....	165
b. Değişebilirlik ve Uyarlanma.....	166
c. Yararlanmada Eşitlik ve Tarafsızlık.....	167
d. Kamu Hizmetlerinin Bedâvalığı	167
B. KAMU HİZMETİNİN YÜRÜTÜLÜŞ BİÇİMLERİ.....	168
1. Kamu Hizmetinin İdâre Tarafından Yürütülmesi: Emânet Usûlü	168
2. Kamu Hizmetinin Özel Hukuk Kişilerince Yürütülmesi Usûlleri.....	169
a. Müşterek Emânet Usûlü	169

b. İltizam Usûlü.....	170
c. Ruhsat (İzin) Usûlü.....	171
d. İmtiyaz Usûlü.....	173
aa. İçeriği ve Özellikleri.....	173
bb. İmtiyazda Genel Kurallar.....	174
cc. Tarafların Hak ve Yükümlülükleri.....	174
dd. İmtiyaz Sözleşmesinin Sona Ermesi ve Malların Paylaşımı.....	175
II. KOLLUK FAALİYETİ.....	176
A. GÜVENLİK VE KOLLUK KAVRAMLARI.....	176
1. Güvenlik Kavramı.....	176
2. Kolluk Kavramı.....	177
B. KAMU DÜZENİ KAVRAMI VE UNSURLARI.....	178
1. Kamu Düzeni Kavramı.....	178
2. Kamu Düzeninin Unsurları.....	179
C. KOLLUK TEŞKİLATI.....	180
1. İdarî Kolluk-Adlî Kolluk Ayırımı.....	180
2. Genel İdarî Kolluk- Özel İdarî Kolluk Ayırımı ve Özel Güvenlik.....	183
a. Genel İdarî Kolluk.....	183
b. Özel İdarî Kolluk.....	187
c. Özel Güvenlik.....	187
3. Görev Alanı, Görevliler, İşlemler ve Usûller.....	188
a. Görev Alanı.....	188
b. Kolluk Görevlileri.....	188
c. Kolluk Tasarrufları.....	189
d. Kolluk Usûlleri.....	190
4. Kolluk Yetkilerinin Sınırları.....	191
5. Kolluk Yetkilerinin Yarışması.....	193

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
İDÂRENİN YETKİLERİ
(İDARÎ İŞLEMLER-EYLEMLER-SÖZLEŞMELER)

I. İDARÎ İŞLEMLER	195
A. İDARÎ İŞLEM KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ	195
1. İdarî İşlem Kavramı	195
2. İdarî İşlemin Özellikleri	196
3. İcraî İşlem-İcraî Olmayan İşlem.....	197
4. İdarî İşlem - Diğer İşlemler Ayrımı.....	199
B. İDARÎ İŞLEMİN TÜRLERİ.....	200
1. Maddî Bakımdan İdarî İşlemler.....	200
a. Düzenleyici İşlemler	200
b. Birel (Bireysel) İşlemler	203
2. İrade Açıklayanların Sayısı Bakımından İdarî İşlemler	205
3. Açıklanan İradenin Şekline Göre İdarî İşlemler	206
C. İDARÎ İŞLEMLERİN UNSURLARI	207
1. İdarî İşlemin Yetki Unsuru	207
a. Yetki Unsurunun Özellikleri	207
b. Yetkilerin Kullanımında İstisnalar	208
c. Yetki Çeşitleri	210
aa. Kişi Bakımından Yetki	210
bb. Konu Bakımından Yetki.....	212
cc. Yer Bakımından Yetki.....	212
dd. Zaman Bakımından Yetki	213
2. İdarî İşlemin Biçim Unsuru	213
a. İdarî İşlemin Şekli.....	213
b. İdarî İşlemin Usûlü.....	215
3. İdarî İşlemin Sebep Unsuru	218
a. Sebep Unsurunda Hukûka Aykırılıklar.....	220
b. Sebeplerin Çokluğu ve Sebep İkamesi	220
4. İdarî İşlemin Konu Unsuru	222
a. İmkânsız Bir Konuda İşlem Yapılması	222

b. Hukûka Aykırı İşlem Tesis Edilmesi.....	222
c. Sebep- Konu İlişkisinde Sakatlık	224
5. İdarî İşlemin Maksat Unsuru	225
a. Kamu Yararına Yabancı Amaçla Hareket Edilmesi.....	226
b. Kânûnun Özel Maksadının Dışına Çıkılarak İşlem Yapılması	227
c. Usûl Saptırması ve Maksatların Çokluğu	227
D. İDARÎ İŞLEMLERLE İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR.....	228
1. Bağlı Yetki ve Takdir Yetkisi	228
2. İdarî İşlemlerin Yürürlüğe Girmesi	232
3. İdarî İşlemlerin Kaldırılması ve Geri Alınması.....	234
a. İdarî İşlemlerin Kaldırılması	234
b. İdarî İşlemin Geri Alınması	236
II. İDARÎ EYLEMLER	238
A. İDARÎ EYLEM KAVRAMI VE ÇEŞİTLERİ	238
1. İdarî Eylem Kavramı	238
2. İdarî İşlem-Eylem (fiil) Ayrımı	239
3. İdarî Eylem-İdarî Olmayan Eylem Ayrımı	241
a. İdârenin İdarî Eylemleri	241
b. İdârenin İdarî Olmayan Eylemleri	243
B. İDARÎ EYLEMİN UNSURLARI	245
1. Bir İdârenin Varlığı.....	245
2. Eylemin İdâreye Bağlanabilmesi	245
3. Eylemin İdarî İşleve İlişkin Olması	246
C. İDARÎ EYLEMİN SONUÇLARI.....	246
1. İdarî İşleme Dayalı Eylemlerin Hukûkî Sonucu.....	247
2. Saf İdarî Eylemlerin Hukûkî Sonucu	247
3. İdârenin Haksız Fiilinin Hukûkî Sonucu	248
III. İDARÎ SÖZLEŞMELER.....	248
A. İDARÎ SÖZLEŞME KAVRAMI VE TÜRLERİ	248
1. İdarî Sözleşme Kavramı ve Kıstasları	249
2. Türk Hukûkunda Sözleşme Türleri.....	251

B. SÖZLEŞMELERİN AKDEDİLMESİ: İHÂLE	252
1. Genel Bilgiler	252
2. Kamu İhâlelerine Hâkim Olan İlkeler	254
3. İhâle Usûlleri	256
a. Devlet İhâle Kânûnunda İhâle Usûlleri	256
b. Kamu İhâle Kânûnunda İhâle Usûlleri	257
4. İhâlenin Aşamaları	259
5. İhâle Sürecinin Denetimi	264
a. İhâle Sürecinde İdarî Denetim	264
aa. Kamu İhâle Kurumu	264
bb. Başvuru Esasları	266
cc. İdâreye Şikâyet Başvurusu	266
dd. Kamu İhâle Kurumuna İtirazen Şikâyet Başvurusu	267
b. İhâle Sürecinde Yargısal Denetim	269
C. SÖZLEŞMELERDE TARAFLARIN HAK VE BORÇLARI	270
1. İdârenin Yetkileri ve Yükümlülükleri	270
a. İdârenin Yetkileri	270
b. İdârenin Yükümlülükleri	271
2. Sözleşmecinin Hakları ve Borçları	272
a. Sözleşmecinin Hakları	272
b. Sözleşmecinin Borçları	272
D. YENİ OLAYLARIN SÖZLEŞMEYE ETKİSİ	272
1. Fedürens (<i>Fait du Prince</i>) Teorisi	273
2. Öngörülemezlik Teorisi	274
3. Mücbir Sebep	275
E. İDARÎ SÖZLEŞMENİN SONA ERMESİ	276
1. Genel Olarak Sözleşmelerin Sona Ermesi	276
2. Kamu İhâle Sözleşmeleri Kânûnundaki Düzenlemeler	277

BEŞİNCİ BÖLÜM
İDÂRENİN GÖREVLİLERİ

I. KAMU GÖREVLİSİ KAVRAMI VE MEMURLUK MESLEĞİ	279
A. YASAL DÜZENLEMELERDE KAMU GÖREVLİSİ KAVRAMI.....	279
1. Genel Olarak Kamu Görevlisi Kavramı	279
2. Yasal Düzenlemelerde Kamu Görevlisi Kavramı	280
3. Devlet Memuru-Diğer Kamu Görevlisi Ayrımı	281
4. Kamu Görevlilerinin Farklılıkları	282
B. MEMURLUK MESLEĞİ VE İLKELERİ	283
1. Memurluk Mesleği.....	283
2. Memurluk Mesleğinin İlkeleri.....	283
3. Memurluğa Girişteki İlkeler.....	286
4. Memur Olabilmenin Genel Şartları	288
C. ATAMA AŞAMALARI, İLERLEME VE ÇALIŞMA SAATLERİ	289
1. Atama Aşamaları	289
2. İstisnai Memurluk	291
3. Memurların İlerlemesi	292
4. Çalışma Saatleri	294
5. Hizmet İçinde Yetiştirilme.....	294
II. YÜKÜMLÜLÜKLER, YASAKLAR VE HAKLAR.....	295
A. MEMURLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ: ÖDEVLER	295
B. MEMURLAR İÇİN ÖNGÖRÜLEN YASAKLAR	297
C. MEMURLAR İÇİN ÖNGÖRÜLEN HAKLAR	299
III. DİSİPLİN, CEZÂ VE HUKÛKÎ SORUMLULUKLAR	302
A. MEMURUN DİSİPLİN SORUMLULUĞU	302
1. Disiplin Cezâlarının Çeşitleri	302
2. Disiplin Soruşturması Usûlü	305
3. Disiplin Cezâlarına Karşı Başvuru Yolları.....	308
4. Disiplin Cezâlarının Ortadan Kalkması	308
5. Görevden Uzaklaştırma	309
B. MEMURUN CEZÂ SORUMLULUĞU	310
1. Memurların Korunması İhtiyacı ve İzin Sistemi.....	310

2. İzin Vermeye Yetkili Merciler	311
3. Ön İnceleme.....	312
4. İtiraz.....	313
C. MEMURLARIN HUKÛKÎ SORUMLULUĞU	313
1. Memurun İdâreye Karşı Sorumluluğu.....	313
2. Memurun Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu.....	314
IV. MEMURLUĞUN SONA ERMESİ VE EMEKLİLİK	315
A. MEMURLUĞU SONA ERDİREN HÂLLER	315
1. İstifa (Çekilme).....	315
2. Mustafî (Çekilmiş) Sayılma	315
3. Memurluktan Çıkarılma (İhraç).....	316
4. Koşullarda Eksiklik.....	316
5. Bağdaşmazlık	316
6. Ölüm	316
7. Emeklilik	317
B. MEMURLARDA EMEKLİLİK	317
1. Emeklilik Sebepleri.....	317
2. Emeklilik Hakları.....	318

ALTINCI BÖLÜM

İDÂRENİN SORUMLULUĞU

I. İDÂRENİN SORUMLULUĞU VE TARİHİ GELİŞİMİ	319
A. SORUMLULUK VE İDÂRENİN SORUMLULUĞU KAVRAMLARI	319
1. Genel Olarak Sorumluluk Kavramı.....	319
2. İdârenin Hukûkî Sorumluluğu Kavramı	320
B. İDARÎ SORUMLULUĞUN GELİŞİMİ VE HUKÛKÎ TEMELİ	321
1. İdarî Sorumluluğun Doğuşu	321
a. Fransız Hukûkunda.....	321
b. Türk Hukûkunda.....	322
2. İdarî Sorumluluğun Hukûkî Temeli	324
3. İdarî Sorumluluğun Bağımsızlığı	324

II. İDÂRE HUKÛKUNDA SORUMLULUK TÜRLERİ	325
A. KUSUR SORUMLULUĞU.....	325
1. İdâre Hukûkunda Kusur Kavramı	326
2. Hukûka Aykırılık-Kusur İlişkisi	328
3. Kusurun İspatı ve Kusur Karîneleri	328
4. Kusurun Derecelendirilmesi	329
5. Hizmet Kusuru-Kişisel Kusur Ayırımı	331
6. Kişisel Kusurun Varlığında Dâvânın Açılması.....	333
B. KUSURSUZ SORUMLULUK.....	334
1. Kusursuz Sorumluluğun Özellikleri	334
2. Kusursuz Sorumluluk İlkeleri.....	335
a. Risk İlkesi Gereğince Sorumluluk.....	336
aa. Risk Sorumluluğunun Özellikleri	336
bb. Risk Sorumluluğuna Yol Açan Durumlar	336
b. Kamu Külfetleri Karşısında Eşitlik İlkesi Gereğince Sorumluluk	341
aa. Özellikleri.....	341
bb. Sorumluluğu Doğuran Hâller	342
III. İDÂRENİN SORUMLULUĞUNUN ŞARTLARI	343
A. İDARÎ DAVRANIŞ	343
1. İdarî Davranışın Varlığı	343
2. Davranışın İdâreye İsnadiyeti	344
B. ZARAR	345
1. Zararın Varlığı	345
2. Zararın Şartları.....	345
C. İLLİYET BAĞI	347
IV. İDÂRENİN SORUMLULUĞUNU ETKİLEYEN HÂLLER.....	348
A. MÜCBİR SEBEP	348
1. Mücbir Sebebin Şartları	348
2. Mücbir Sebebin Sonuçları.....	351
B. BEKLENİLMİYEN HÂL.....	351
1. Beklenilmeyen Hâlin Şartları	352
2. Beklenilmeyen Hâlin Sonuçları	353

C. ZARAR GÖRENİN DAVRANIŞI	353
1. Zarar Görenin Davranışının Şartları	353
2. Zarar Görenin Davranışının Sonuçları	355
D. ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN DAVRANIŞI	355
1. Üçüncü Kişinin Davranışının Şartları	356
2. Üçüncü Kişinin Davranışının Sonuçları	356
V. ZARÂRIN TAZMİNİ	357
A. ZARÂRIN TAZMİNİNE İLİŞKİN İLKELER	357
1. Nakden Tazmin İlkesi	357
2. Sorumluluk Nispetince Tazmin İlkesi	358
3. Taleple Bağlılık İlkesi	358
4. Tam Tazmin İlkesi	359
B. ZARÂRIN MİKTARININ TESPİTİNDE İLKELER	359
1. Zarârın Hesaplanma Târihi	359
2. Tazmînatin Türü	360
3. Tazmînatta Faiz	360

YEDİNCİ BÖLÜM

İDÂRENİN MALLARI VE KAMULAŞTIRMA

I. İDÂRENİN MALLARI	361
A. TEMEL KAVRAMLAR	361
1. İdârenin Mal İhtiyacı	361
2. İdârenin Mal İhtiyacının Karşıllanması	361
a. Olağan Usûller	361
b. Olağanüstü Usûller	363
3. Kamu Malı-Kamusal Mal Kavramları	364
4. Kamusal Mal-Kamunun Özel Malı Ayrımı	364
5. Tahsis Kavramı	365
a. Tahsis İşlemi	365
b. Tahsis İşleminin Kaldırılması	367
6. Mülkiyet-Kamu Mülkiyeti Kavramları	367

B. KAMUSAL MALLARIN TASNİFİ	368
1. Oluşumları Açısından Kamusal Mallar	369
a. Doğal Kamusal Mallar	369
b. Sun'i (Yapay) Kamusal Mallar	369
2. Tahsis Cihetine Göre Kamusal Mallar	370
C. KAMUSAL MALLARIN ÖZELLİKLERİ	371
1. Kamusal Malların Devir ve Ferağ Edilmezliği	371
2. Kamusal Malların Zaman Aşımı İle İktisap Edilmezliği	371
3. Kamusal Malların Özel Hukuk İşlemlerine Konu Olamaması	372
4. Kamusal Malların Kamulaştırılamazlığı	372
5. Kamusal Mallar Vergi Gibi Yükümlülüklerden Muafır	373
6. Kamusal Mallar Özel Bir Korumaya Tabidir	373
D. KAMUSAL MALLARDAN YARARLANMA	373
1. Kamusal Mallardan Yararlanmanın Genel İlkeleri	373
2. Malların Türüne Göre Yararlanma Biçimleri	374
3. Özel-İstisnai Yararlanma	375
II. KAMULAŞTIRMA	376
A. KAMULAŞTIRMA VE İLKELERİ	376
1. Mevzuattaki Düzenlemeler	377
2. Kamulaştırmanın Temel İlkeleri	377
B. KAMULAŞTIRMANIN AŞAMALARI	380
1. Kamulaştırmada İdarî Aşamalar	380
2. Kamulaştırma İşleminde Adli Aşama	382
C. KAMULAŞTIRMADAN VAZGEÇME VE MALİKİN GERİ ALMA HAKKI	385
1. Kamulaştırmadan Vazgeçme	385
2. Mâlikin Geri Alma Hakkı	385
D. ACELE KAMULAŞTIRMA	386

SEKİZİNCİ BÖLÜM
YENİ İDARİ USÛLLER

I. BİLGİ EDİNME USÛLÜ	390
A. BİLGİ EDİNME USÛLÜNÜN KAPSAMI	390
1. Talep Edilebilecek Bilgi ve Belgeler.....	390
2. Başvuru Hakkı Olanlar	392
3. İdârelerin Bilgi Verme Yükümlülüğü	392
4. Bilgi Talep Edilebilecek İdâreler	393
5. İdârelerin Bilgi Edinme Usûlüne İlişkin Yükümlülükleri.....	394
B. BİLGİ EDİNME HAKKININ SINIRLARI	394
C. BİLGİ EDİNMEDE BAŞVURU USÛLÜ	396
1. Başvuru Dilekçesi.....	396
2. Başvuruların Kabûlü ve Değerlendirilmesi.....	398
3. Başvuruların Cevaplandırılması	398
4. Bilgi veya Belgelere Erişim Usûlü ve Süresi	399
D. İTİRAZ VE İTİRAZIN İNCELENMESİ.....	399
1. İtiraz Usûlü	399
2. İtirazı Değerlendirecek Mercî.....	400
II. KAMU DENETÇİLİĞİNE BAŞVURU USÛLÜ.....	401
A. KURULUŞ VE GÖREVLER	403
1. Kamu Denetçiliği Kurumunun Kuruluşu	403
2. Kurumun Görevleri	403
3. Kurumun Görev Alanına Giren İdâreler	405
B. BAŞVURU VE İNCELEME USÛLÜ	405
1. Şikâyet Hakkı Olanlar	405
2. Başvuru Usûlü	406
3. İnceleme ve Araştırma	408
4. İnceleme ve Araştırmaya Etki Eden Hâller.....	408
5. İnceleme ve Araştırma Sonucunda Verilecek Kararlar.....	409
a. Karar Türleri	409
b. Karâra İlişkin Diğer Hususlar	409
YARARLANILAN KAYNAKLAR	411